

Keelelise uuenduse kirjastik № 51.

Õigekeelsuslik grammatika nr. 3.

Eesti verb

selle

liigid ja õigekeelsus

Koolidelle ja iseõppimiseks kirjutand
JOH. AAVIK.

Harjutsülesande lahenduse kirjutand
A. MILLER.

Äratrykk aegkirjast „Keeleuuendus.“

Herbert Tampe

Kirjastus „Istandik,“ Tartus 1926.

:-

Hind 30 marka.

:-

Aegkiri „KEELEUENDUS“

Ilmunud numbrite sisud:

№ 1. (a. 1925). Joh. Aavik — Keelelised vastuoksused. M. Tooms — Prolatiiv. Joh Aavik — Arvustavaid märkusi E. K. S. Õigekeelsuse sõnaraamatu kohta. M. Tooms — Allatiivi -le ja -lle. M. Meiusi — „Sulepää, sulehoidja, sulepidaja“ jne. Joh. Aavik — „Kohatu.“ Joh. Aavik — Uute juursõnade loomise asjus. — Märkus toimetuse poolt.

№ 2. (a. 1925). Joh. Aavik — Keeleuuenduse seisukord ja tuleviku-väljavaated. M. Tooms — Prolatiiv (lõpp). J. Perens — -likkude, -likke, -like. K. O. Juht — Keeleuuendus ja noorus. Joh. Aavik — Uus väga tarivline vorm: mineviku gerundiiv. Joh Aavik — Keelelisi arvustusi. Kaks uuemat luuletuskogu. Joh. Aavik. — Uus verbivorm -maks. Joh. Aavik. — Uusi keelelisi vastuoksusi. Fr. Toomus — „kommuuna“ — „kommuun“ A. Miller „eksame.“ Joh. Aavik — Keeleuuenduse mälestusaforismid. Joh. Aavik — Aruanne sõnade loomisest. Joh. Aavik — Märkusi ja õiendusi.

№ 3—4 (a. 1925). Joh. Aavikult: Keele rahvuskultuuriline tähtsus — Deklinatsiooni liigid. — Y kysimus. — Kimp uusi sõnu. — Halvad sõnad. — Väärasti tarvitet uuendused. — Võõrsõnade kuju. — Kampmanni kirjanduslugude arvustus — „aga, ent, kuid, vaid“ — Uusi keelelisi vastuoksusi — Väiksemaid õigekeelsulikke märkusi.

№ 1—2 (a. 1926). Joh. Aavik — Mitmuse partitiiv ja i- mitmus. A. Miller — „pikk — pitk.“ V. Piik — rõõmustama — rõõmutsema.“ V. Piik — „tähelpanu — tähelepanu.“ A. Miller — „kolmandama — võimatud. A. Miller — „kaotsi minema.“

№ 3. (a. 1926). Joh. Aavik — Eesti verb, selle liigid ja õigekeelsus. A. Miller — Harjutusylesande lahendus. Joh. Aavik — Mitte „teater“, vaid „teaater“, Mitte „politiline“, vaid „poliitiline“, Kas „meetod“ või „metood?“ „võimata“ — viga. M. Kindlam — Mitte „Hans“, vaid „Hanss.“

№ 4 (a 1926) ilmub oktoobris a. 1926, ja sisaldab muu seas Joh. Aavikult artikli „Sõnade kord.“

HINNAD:

№ 1 ja 2 (1925) — à 25 mk. (noorsoo-organisatsioonile ja õpilasile otsekohe toimetuselt 15 mk.)

№ 3—4 (1925) — 45 mk. (noorsoo- ja õpil. 30 mk.)

№ 1—2 (1926) — 40 mk. (noorsoo- ja õpil. 30 mk.)

№ 3 (1926) — 30 mk. (noorsoo- ja õpil. 20 mk.)

Aastakäik 1925 — 80 mk.: a. 1926 (suurendet kuju) — 100 mk.

Toimetuse adress: Tartu — „Keeleuuendus.“

Eesti verb.

Selle liigid ja õigekeelsus.

„Eesti verb“ moodustab tarvilise paariku kirjutusele „Deklinatsiooni liigid“. Yldiselt on eesti konjugatsioon märksa lihtsam ja kergem kui deklinatsioon, mispärast võimalik esitada selle liigid ja kogu selle õigekeelsus võrdlemisi lühikeses kirjutuses.

Eeldetakse samad eelteadmised: välted, astmed (ehk pained), tyvelõppvokaalid, pääleselle verbivormide ja nende nimetuste tundmine, mis võib omandada igast kooligrammatikast. Ainult niipalju tähendetagu, et mõnede vähem kohaste eestikeeliste nimetuste asemel tarvitetakse siin ladinakeelseid: da-infinitiiv (lugeda), ma-infinitiiv (lugema) gerundiiv (lugedes), nud-partitsiip (lugenud).

Tähtis on iga verbi liigi äratundmine ja äramääramine, alles siis on võimalik selge ylevaade ja teadlik arusaamine ja orienteerumine.

Samuti kui deklinatsiooni liigi, nii sünnib ka verbi liigi äramääramine ainult kahe vormi abil: 1) oleviku esimene isik ainsuses (saan, kõnnin jne.), 2) da-infinitiiv (saada, kõndida jne.). Muud põhivormid, mille järele muud vormid võib moodustada, on: 3) tehtavik mineviku partitsiibi kujul (saadud, kõnnitud jne.); 4) minevik (sain, kõndisin jne.); 5) ma-infinitiiv. Viimasest kahest tuleb mõnest verbist veel lisaks anda -akse (tuuakse, tullakse) ja 3-as isik (tappis, laulis). Pääleselle on tabelis antud veel nud-partitsiip, kuigi see harilikult on moodustetav da-infinitiivi järele (kõndida — kõndinud, rännata — rännanud).

Märk * vormi ees tähendab uuenduslikku vormi; pt (poetiline) — luuletuskeele vorm, > uuema vormi kujunemine vanemast; ■ tugev aste (kõndida, rändan) = nõrk aste (kõnnin, rännata).

Oleviku (kõnnin) järele moodustuvad; eitav olevik (ei kõnni), käskkõne ainsus (kõnni), tingkõne (kõnniksin), da-infinitiivi järele: gerundiiv (kõndida — kõndides), nud-partitsiip (kõndinud), käskkõne mitmuses ja soovkõne (kõndige, kõndigu, kõndigem).

tehtaviku järele muud tehtaviku vormid: tapetakse — ei tapeta, tapeti, tapetaks, tapetagu, tapetama, tapetav.

ma-infinitiivi järele v-partitsiip: kõndima — kõndiv.

Mõnedel verbidel on mõne tehtaviku ja käskkõne vormi tuletamine erandlik, nagu järeleletusis esitetakse,

Konjugatsioonid liikide

Liik	Tundemärgid	Olevik	da-infinitiv	nud-partitsiip
I	yhesilbilised a) pikk vokaal b) diftong või ii või yy	a) saan, toon b) käin viin, myyn	saada -a tuua käia erand -da: saada	II(u)d
II painuv	Olevik <i>nõrk</i> da-infinit. tugev a) I-vätelised aa) I-v. painumata b) III-vätelised (infinitiivis)	a) vean aa) palun erinähtus: tulen esitelen b) kõnnin tapan laulan kuulen	vedada paluda tulla -da esitella (-a) kõndida tappa laulda kuulda	vedanud tulnud -II(u)d esitel- nud kõndinud tapnud laulnud kuulnud
III painuv	Olevik tugev (III välde) da -infinit. <i>nõrk</i> (II või I v.) a) -an b) -len bb) -len 3 silpi I v. painumata	a) rändan b) võitlen bb) kõnelen	a) -ta rännata võidelda -lda kõnelda	a) rännanud b) võidelnud bb) kõnelnud
IV mata	Olevik 2 silpi III välde -da infinitiiv ka III välde	kõrben murdun	-da	-n(u)d
V painu-	tuletuslikud verbid -tsen -sen -nen -tan, -dan -tun, -tun olevik enamasti 3-silbiline	valitsen kärisen põgenen kirjutan avaldun	-da	-n(u)d

tabel.

Tehtavik	Minevik	ma- infinitiiv	5
-akse nõrk -du d tugev * saajakse saadud tuuakse käiakse käidud	a)-im: sain b)-sin: käisin	saama käima	
~~~~~ veetud tullakse tulnud esitellakse -ldud kõnnitud tapetud (v. 27-b) lauldud kuulnud	~~~~~ vedasin palusin -sin tulin esitelin (-in) kõndisin tapsin laulsin kuulsin	~~~~~ vedama tulema esit(e)lema kõndima tapma laulma kuulma	6
~~~~~ rännatud võideldud kõneldud	~~~~~ -sin rändasin võitlesin -tlin kõnelesin -lin	~~~~~ rändama võitlema kõnelema	7
~~~~~ kõrvetakse (kõrbetakse ?) murrutakse (murdutakse ?)	~~~~~ -sin	~~~~~ -ma	8
-tsetud *-tset -setud j. n. e. -netud -tatud, *tet -tutud -dutud	~~~~~ -sin (-in)	~~~~~ -ma	9

Valgustetagu neid liike ja alaliike suurema näidete hulgaga (pääle nende, mis on juba tabelis).

- 10 I liik (yhesilbilised): jooma, looma, pooma, keema (kifa, kiikse, keesin), võima (võia, võiakse), täima.
- 11 II liik: a) painuvad I-vältelised) sadama, pidama, küdema (köeb), nägema, lugema, *nägima* (näin), kaduma, kuduma (kujun ehk koon) jne.
aa) (painumata I-vältelised kysima, sõdima, valima, tasuma, ujuma jne. — olema, minema puren, (purra v. 82), kiigutelema (-tella), mõtiskelema jne.
- 12 b) (painuvad III-vältelised)-ija u-tyved: ehtima, käskima (käsin), kerkima (kergin), kyyndima (kyynin), leppima, määgima (mäen), syttima (sytin), tekkima (tekib) — kukkuma (kukun), sattuma (satun), rippuma (ripun), uppuma (upun), vanduma: — a-tyved: andma, tahtma, lootma, tootma, veetma, väitma [väidan], sööstma, veenma (veenan), mõõnma (mõõnan) jne.; kasvama, kylvama (kylvada); keelma, neelma, käänama, väänma, keerma, pöörma: e-tyved: tundma, laskma (inf. *lasta* e. *laske*, minevik *lasksin* e. *lasin*), lõpma (lõpen), tõusma: pääsma, haisma, veerma.
- 13 III liik: a) kaeban (kaevata), kõlban (kõlvata), tõmban, moondan [moonata], muigan (muiata), oigan (oiata), viskan (visata), kohtan (kohata), põlgan (põlata), salgan (salata); hakkana, hyppana, näitana, ootana, vaatan (-data); keelama, käänama, keerama, pöörama, kylvama (kylvata) jne.
- 14 b) looklen, (loogelda), riidlen, kisklen (kiselda), laisklen, keerlen (keerealda), kahtlen, karglen (karealda), liuglen (liuelda), noorsklen (noorsealda), ytlen (*ütelda* e. *õelda*), mõtlen (*mõtelda* e. *mõelda*) jne.
- 15 bb) kõhelen (kõhelda), kogelen, nägelen, logelen, tõrelen, vedelen jne.
- 16 IV liik: katken, julgen, ilgen, lõhken, nõrken, meeldin, poegin, jahtun, juhtun, joobun, andun, haudun, muutun, tundun, lahkun, kohkun, tardun jne.; siblin jne.
- 17 V liik: igatsen, helisen, hapnen, — jaatan, eitan, toetan, teatan, teotan, paitan, ehitan, kasvatan, liigutan, vannutan, edendan, ähvardan, kohustun (ylde -tan, -dan, -tun ja -dun sõnad).
- 18 Kõige keerulisem ja raskem on II liik. Selle väliseks tundemärgiks on, et olevikul on 2 silpi ja I või II välde (sajab, tahan, annan); kui da-infinitiivis on ka I välde (sada), siis on II-a liik, kui da-infinitiiv on III välde (tahta, anda), on II b. Ainult mõned II-a verbid on vahekonsonandi kadu tõttu olevikus I-silbilised, (lugeda — loen, tege-ma — teen jne) II-aa liiki kuuluvad ka -telema ja -skelema lõpulised frekventatiivid, sest need peavad täpselt nii muutuma kui „tulema“.
- 18-a IV liik on kergesti äratuntav sellest, et olevik on 2 silpi ja kolmas välde (jahtun) ja da-infinitiiv ka kolmas välde (seega painumatu). Neljandasse liiki võiks lugeda ka niisugused sõnad kui „siblin, sobrin“ (II välde), mille infiniitiiv on ka teises vältes (siblida, sobrida). Neljandasse

liiki kuuluvad kõik 2-silbilised una-refleksiivid (anduma, murduma, pöörduma).

Yhtlus deklinatsiooniga. — Konjugatsiooni liikides valitseb imekspandav yhtlus deklinatsiooni liikidega: siingi I liik yhesilbilised (saan), II ja III painuvad ja nimelt teineteisele vastupidi (II kõnnin — kõndida, III rändan — rännata), muud liigid painumatamad.

Ajalooline grammatika. II ja III-da liigi astmevahelduslikkus ja vastupidisus johtub (tuleb) samast põhjusest kui deklinatsiooniski: II liigi tyved on algmisest 2-silbilised (kõndi-), III liigi omad 3-silbilised (rändada-, võitele-): II-ses liigis tegi kylgeliituv lõpp teise silbi kinniseks (kõndi-n), III ndas kolmanda (rändada-n), kuna teine silp (-da-) lahtiseks jäi; ent teatavasti põhjustas nõrga astme kujunemise eesti keeles teise silbi kinnisus. Pärast sulas teine ja kolmas silp III ndas liigis kyll yheks (rändadan > rända'an > rändan), kuid tugev aste jäi. Samuti sai tyypp „võitelen“ 2 silbiliseks vahevokaali kadu tõttu (võitlen).

Kahetyvelised verbid. — III nda liigil on veel seegi yhtlus III nda deklinatsiooniliigiga, et selle verbid on nii-nimetet kahetyvelised: vokaaltyvi (rändada-, võitele-) ja konsonanttyvi (rännad-, võidel-), mis viimane on nõrgas astmes. sest et konsonantlõpp teise silbi kinniseks tegi. Konsonanttyvest moodustusid da infinitiiv, nud-partitsiip, käskkõne mitmus ja tehtavik: rännad-dak (-dak on muistne infinitiivi lõpp) > rännata (dd = t), rännadnud > rännannud (d assimileerus) > rännanud jne. Samuti: võidel-da, võidel-nud, võidel-ge, võidel-dud, kõnel-da, kõnel-nud, kõnel-ge, kõnel-dud. Muud vormid on moodustund vokaaltyvest, seepärast tugeva-astmelised.

Vastavalt deklinatsioonile on ka II-ses liigis mõned e-verbid kahetyvelised, nimelt ka need, mil vahekonsonandiks l, n, r (tulen, olen, panen, suren). Neilgi on samad vormid konsonanttyvest: tul-dak >) tulla, tul-nud, (tul-dakse >) tullakse, tuldud; samuti kahetyvelised on -telema ja -skellema verbid ja muutuvad seepärast kui „tulema“. Samuti ka: kuuln — kuul-da, kuul nud, pääsen — pääsnud, veeren — veerda, veernud.

Ka erandlike verbide „nägema, tegema“ vormid (näha, teha, näinud, teinud, nähtud, tehtud) seletuvad nende kahetyvelisvega.

Kahetyveline ja yhtlasi kahejuureline verb on „minema“ (lähen).

- 24 **Tehtavik.** — Mõnedel verbidel on akse-tehtavik erinevalt muist tehtaviku vormest ilma d-ta, nimelt: 1) I liigi verbidel: luuakse, tuuakse, syyakse, myyakse, viiakse, käiakse; vormid „loodakse, söödakse, myydakse, viidakse, käidakse“ tuleb veaks taunida (mõista); ainult sõnust „saan, jään, võin“ tarvitetakse yldiselt erandina „saadakse, jäädakse, võidakse“, kuid siingi tuleb yhtlustada ja ainuõigeiks vormeks määrata „saajakse, jääjakse“, „võiakse“ („käiakse“ eeskujul moodustet). Selle puhul tähendetagu, et kui „käin — käia“, siis peab olema ka „võin — võia“ (mitte võida, v. 69); 2) II-a liigi kahetyvelisil e-verbel: ollakse, tullakse, minnakse, surrakse, tehakse (mitte „oldakse, tuldakse“ jne. v. 67).
- 25 **Minevik.** — On kahesugune minevik: 1) i-minevik (sain, tulin) ja 2) si-minevik (kõndisin, kirjutasin), i-minevik on I-a verbel (sain, tõin, lõin, sõin jne.): II-a ja II-aa kahetyvelisil e-verbidel (olin, tulin, panin, surin, läksin), uuenduslikult ja luuletuskeeles ka veel muist verbest (v. 42).
- 26 **Ajalool. gram.** — si-minevik on kujunend i-minevikust, mis on esialgne (muiste polnudki si-minevikku), nimelt III-a verbest: rändada-in > rändadin > rändasin (-di muutus si-ks): säält see -si yldisteti muissegi liikidesse ja ta tõrjus i-mineviku suurimalt osalt välja.
- 27 **II-b liigi a- ja e-tyvede iseärasused.** („tapan, laulan, maksan, kuulen“ ja sarnased). — Tyvelõppvokaalid -a ja -e 1) langevad välja järgmisis vormes: tapnud, laulnud, kuulnud, — tapke, laulge, kuulge — tapma, laulma, kuulma — tapva, laulva, kuulva (v-partitsiibi käändevormes, nominatiivis aga on e: tappev, laulev, kuulev); 2) -da-infinitiivis e langeb välja (kuulda, veerda, tõusta); erand: pääseda; tsen-verbel mõlemad: kaitseda ja kaitsta: a-tyvedel a langeb välja (laulda, naerda, käända); lõpp da on kadund (tappa, saata, seista; enne „tappada“ jne.), samuti „maksa, peksta, lüpsa,“ parem kui „maksta, peksta, lypsta“), erandid: kasvada, kaeväda, kylvada (kuid võiks ka „kasva, kaeva, kylva“ — III välde); 3) tehtavikus e langeb välja: kuuldakse, tõustakse, päästakse, veerdakse, kaitstakse; a langeb välja (lauldakse, keeldakse, makstakse) või muutub e-ks (tapetakse, maksetakse, kasvetakse, kylvetakse); 4) minevikus langeb a ja e välja (laulsin, tapsin, maksin, keelsin, kuulsin, pääsin, veersin, kaitsin), aga ains. 3-ndas isikus on selle asemel i (laulis, tappis, maksis, keelis, kuulis, pääsis, veeris, kaitsis); erandid: „kaevasin, kasvas, kylvasin, kylvas,“ sest -lvs- oleks raske hädaldada.

Verb „jooksen“ muutub nii: jooksen, *joosta*, *joos- 28*
takse, *jooske*, jooksku, *joosnud*, e. jooksnud, jooksin, jook-
 sis, jooksuma, jookseva (jooksva). Ka „jooksuma“ on kahety-
 veline; k kaob t ees.

Märkus. — Terutetagu, et a muutus e-ks tehtavikus on või- 29
 malik ainult II-se liigi verbis, mitte kunagi III-ndas liigis, seepärast
 mitte „oodatud, näidetud, vaadetud,“ mis väärvorme Loorits kahjuks
 soovitab, vaid „oodatud, näidatud, vaadatud,“ sest et III-nda liigi ver-
 bid. — Ka II-b liigi i- ja u- verbidel ei lange see i ja u välja; selle
 väljalangemine on lõunaeestilise või vanapärasus (ristmine, kats-
 nud pro ristimine, katsunud): i ja u väljalang esineb erandlikult
 tehtavikus (kästud, ustud); muis vormes sõnast „kääskima“ i pysib
 (kääskinud, kääksin); vokaali kadu on võimalik ainult e-tyvelisest
 kääskma (kääsen): kääskinud, kääksin.

Kaheliigilised. — Mõned verbid esinevad prae- 30
 guses kirjakeeles kahes eri liigis, kus juures tuleks üks
 neist proosakeeles ainuõigeks määrata, vähemalt õigemaks,
 andes enamasti eesõiguse II-le liigile III-nda ja IV-nda ees.

III liik: 31

keelan keelata, keelanud, keelatud, keelasin keelama
 (III välde) keelake keelas keelav

II liik: 32

keelan keelda keelnud keeldud keelsin keelma
 (II v.) keelge keelis keelelv[iva]

Samuti: neelan, käänan, väanan, keeran, pöoran, koguni
 kylvan. Kõigis neis tuleks eesõigus anda II-sele liigile.

IV liik: 33

pääsen, pääseda, pääsenud pääsetakse pääsesin pääsema
 pääsege pääseks pääseva

veeren, veereda veerenud, veeretakse, veeresin veerema
 (III välde ja vahevokaal ikka pysib) veeres veerva

II liik: 34

pääsen, pääseda, pääsnud päästakse, pääsin pääsma
 pääske pääsin pääsva

veeren veerda, veernud veerdakse, veersin veerma
 (II välde) veerge veeris veerva

Siin tingimata ainuõigeks määrata II liik; IV liik siin 35

lihtsalt viga; nagu „pääsen“, tuleb II-se liigi järele muuta
 ka „haisen“ (haisnud, haiske, haistakse, haisin, haisis,
 haisma, haisva). Samuti ka tsen verbid — kaitsen, mait-
 sen, suitsen õitsen, suitsen — muuta II-liigiliselt, seega
 kaitsin — kaitsis, — õitsen — õitsis, suitsen — suitsis.

Samuti „lõppen“ (IV liik) — lõppeda, lõppenud, lõp- 36
 pesin, lõppes, aga „lõpen“ (II-b liik) — lõppeda (või ko-
 guni (pt ja *) „lõppe ehk lõppa“ (nii õ. sõnaraamat), lõp-
 nud, lõpku, lõpetakse, lõpsin (ehk pt ja * lõpin), lõppis.
 Soovitavam siingi II liik.

Uuendused.

- 37 **nd** (pro -nud): saand, teind, legend, kirjutand.
Ainult konsonandi järel -nud: olnud, tulnud, surnud, võidelnud. —
Luuletuskeeles on -nd ikka tarvitusel ja lubatav olnud, kuid mitmed uuemad kirjanikud (Tuglas, Kivikas j. m.) on hakand seda ka proosas tarvitama.
- 38 **-tetakse, -teti** (pro -tatakse, -tati): kirjutetakse, kirjuteti, kirjutetav, kirjutetama.
- 39 **-t** (pro -tud), **-d** (pro -dud): ymbritset, põgenet, kirjutet; tõmmat, poleerit, tapet, loet, teht: esiteld, võideld.
- 40 Märkus 1. — See uuendus on mõnus ja soovitatav eriti pikemaist (kolmesilbilisist) verbest („kirjutet“); lyhemaist võiks esialgu mõlemaid vorme paralleelselt lubada; kus lyhem vorm tekitab segava homonymsuse, võib tarvitada vastavat täielist vormi: (tood) — toodud, (viid) — viidud.
- 41 Märkus 2. — Mõned peavad seda tet-uuendust (selle nime all on see tuttavaks saand) kunstlikuks ja seepärast hyljatavaks, aga see on juba üle 200 aasta trykit raamatuis esinend, nimelt tartukeelses Uues Testamendis („Vastne Testament“ a 1686), kus on lugeda: „Kirjotet om:“ (Matt. 4,4). See -tet esineb tänapäevgi veel mõnes lõuna-eessti murdes. Kuid mingi saatusliku vastuoksuse tõttu paljud praegused lõuna-eeslased tõrguvad kirjakeele vastu võtmast oma häid murdevorme, kuna teiselt poolt tykivad sinna tooma oma halbu murdelisvi ja vigu.
Mitmed tuntud kirjanikud (Tuglas, Semper, Under, Visnapuu, Barbarus, Kivikas ja m.) on selle tet-uuenduse tarvitusele võtnud; võib julgesti loota, et see vorm mitte väga kauges tulevikus yldisemalt maad võtab hoolimata praeguste võimude surveavaldusest takistamaks seda.
- 42 **i-minevik**: kirjutin, avaldime, nad põgenid, ytlite; ma kohustuin, see avaldui, kuulin.
Märkus. — Ainsuse 3-das iskus on vahest siiski parem tarvitada -s-mitmust, nii et kujuneks järgmine pöörmine: „kirjutin, kirjutid, kirjutas (pro kirjuti¹), kirjutime, kirjutite, kirjutid; ytlin, ytlid, ytles, ytlime, ytlite, ytlid. Ainult V-nda liigi uma-verbidel võiks ses 3-ndaski isikus olla i-mitmus: „see *avaldui* selles, ta *kohustui* seda tegema“, sest et seega välditaks sageli segav homonymsus verbaalnimisõnaga (*avalduis, kohustus*). Luuletuskeeles võib tarvitada ka II-b liigi a- ja e-tyvedes i-minevikku: võtin, tapin, saadin jne, mis siis ikka on nõrgas astmes. II-a verbel on ainult s-minevik võimalik (kaebasin, tõmbasin j.n.e.)

- da lõpu ärajätmine infinitiivis: (ta tahab) liiku, mängi, organiseeri (pro liikuda, mängida, organiseerida). Kus seda kindlasti võib lubada, on luuletuskeeles tarbe korral. 43
- maks (pro et infinitiiviga): ta pani kae kõrva juure paremini kuulmaks (pro „et paremini kuulda“). 44
- nuksin (tingkõne minevik): olnuksin, teinuksin, (oleksin olnud, teind) jne., mida tuleks esialgu vähemalt erandlikult lubada. 45
- nue- lõpuline mineviku gerundiiv: saanue, söönue, kuulnue, mänginue (näit.: „mänginue paar tundi klaverit läks ta jalutama“). Kolmesilbilisist tyvedest võiks olla -nne: „lõpetanne töö läks ta magama“. Selle vormi yle v. pikemalt „Keeleuendus“ nr. 2 (1925) lk. 10–16. 46

Märkus. — -nue on võetud, sest et senni kuidagi pole korraläind leida paremat lõppu. — Pääle siin loeteldud uuenduste võiks ja tulekski leida veel teisigi, nii vahest *-mal* (soome eeskujul), *-malt*, *-numast*: nad austasid teda annetamal (annetamisega, annetades) talle aukodaniku õigused; tundsin teda nägemalt; ta oli õnnelik *näinumast* (näind olemast) seda enne surma. Verbi uuenduste puhul mainitagu ka *-tai* pro *-taja*: luuletai (gen. *-taja*). Kunstlikult võiks luua veel mõnesuguseid gerundiive partitsiipe, infinitiive jne. (v. raamat „Keeleuenduse äärmised võimalused“ lk. 129–131). 47

Uuenduste põhjendus: lyhem, mugavam, täpsem väljendus, pikkade lohisevate lõppude vähenemine, d või s hääliku vähenemine ja sellest suurem kõlaline ilu. 48

Vead.

Lääne-estlaste vead.

1. nad lugevad, andvad, tahtvad, laulvad, tapvad, kuulvad jne. — peab olema: nad loevad, annavad, tahavad, tapavad, kuulevad jne. (sest et: loen, annan, tahan). 49

Märkus. — Tugeva-astmelised vormid (lugevad, andvad, sõudvad jne.) on ka olemas, kuid oleviku partitsiibi tähenduses; seepärast: laulvad linnud (singende Vögel), aga: linnud laulavad (die Vögel singen). 50

Viga:

Õige:

2. ärkanud, põlganud, ärganud, põlanud, osanud, kaebanud, kölbanud, kaevanud, kölvanud. 51

III-a liigil on -nud partitsiip nõrgas paines, sest see käib ta-infinitiivi järele: ärgata — ärganud, osata — osanud, kohata — kohanud; samuti ka III-b.

- 52 3. l e n d l e n u d, looklenu d, | l e n n e l n u d, loogelnu d,
liuglenu d, kauplenu d, üt- | liuelnu d, kaubelnu d, ytel-
lenu d, mõtlenu d, töösk- | nu d (ehk: öelnu d), mõ-
lenu d jne. | telnu d (e. mõelnu d), töö-
selnu d,

sest et infinitiiv „lennelda, liuelda“ jne.

- 53 4. ä r k a g e, salgage, kae- | ä r g a k e, salake, kaevake
bage, kõlbage, oskage | kõlvake, osake
l e n d l e g e, liuglege, ytelge, | l e n n e l g e, liuelge, ytelge
laiskelege, tööskelege | (ehk öelge), laiselge, töö-
selge jne.,

sest et infinitiivid „ärgata, kaevata, kõlvata, lennelda“ jne.

Lõuna-eestlaste vead.

- 54 5. -i v a d pro -i d: olivad, tulivad jne, peab olema: olid,
tulid; -ivad on lubatav ainult luuletuskeeles; kes
-ivad tarvitab proosakeeles, see ei oska veel mitte
hästi kirjakeelt¹.

- 55 6. Tingkõne mitte-muutmine: ma oleks, sa oleks, ta oleks,
me oleks, te oleks, nad oleks; parem: *oleksin, olek-
sid, oleksime, oleksite, oleksid*, sest seejuures võib
asesõnad ära jätta; eitav tingkõne on muidugi lõppu-
deta: ma ei *oleks*, me ei *oleks* (mitte „me ei *olek-
sime*“, nagu mõned lõunaeestlased vastuokslikult kir-
jutavad.)

- 56 7. tehtavik -t a k s pro -t a k s e; mängitaks, p. o. mängi-
takse; on kyll ka olemas „mängitaks“, kuid sel on
tingkõne tähendus.

- 56-a 8. infinitiiv -t a t a pro -t a d a: (tahan) kirjutata, korral-
data jne., peab olema: kirjutada, korraldada.

- 57 9. tehtavik -t a d a, -t a d i pro -t a t a, tadi: ei kirjutada,
nagu kirjutadi, peab olema: ei kirjutata, nagu kirju-
tati; seega huvitav vastuoksus eelmisega.

10. k a h e l s i n, võrreلسin jne. | k a h t l e s i n, võrdlesin jne.

¹ -id on põhja-eesti, -ivad lõuna-eesti lõpp. Vanemas kirja-
keeles (muu seas piiblikeeles, mis puht-põhjaeestilise), oli -id, är-
kamisajal (70-nel aastail) võeti -ivad tarvitusele, 1907 otsustati id-
lõpu juure tagasi minna. Tähenidetagu veel, et -ivad on analoogi-
line (oleviku -vad eeskujul), -id esialgsem ja oma lyhemuse tõttu ka
kõlaltselt parem.

11. Lõuna-eestlased ei oska õigesti muuta verbe „panen, pesen, suren“, viimast kaht seepärast, et need nende murdes puuduvad. 58

Lõuna-eestlaste vead:

panke, pandsin, pandis
pantud, ei panta
peseda, pesenud; pesege
pesetud, pesesin, peses
sureda, suregu, sures.

12. kukkub, rippub, uppub
13. seadida, seadinud, seadige, seadisin, seadima jne.

Õige:

pange, panin, pani
pandud, ei panda
pesta, pesnud, peske
pestud, pesin, pesi
surra, surgu, suri

- kukub, ripub, upub 59
seada (või säada), seadnud (säadnud), seadke (säädke), seadsin (säadsin), seatud (säetud), seadma (säädma) jne. 60

Verbi „seadima“ pole kirjakeeles yldse olemas, selle on arvatavasti lõuna-eestlased valesti moodustanud; kirjakeeles on olemas ainult a-tyveline verb „seadma“ või veel parem „säädma.“

14. julenud | julgenud 61

„julgema“ on IV-ndast liigist, ja et selle liigi muil verbel on nud partitsiip tugevas astmes (kõrbend, lõhkend, nõrkend), siis on järjekindluse pärast parem ka „julgend“; vorm „julend“ võib lubatav olla luuletuskeeles. Samuti ilgeda — ilgend (pro ilenud).

15. ta neas | ta needis 62

Verb pole „neama“, vaid „needma“ ja muutub nii: nean, needa, neednud, needke, neetud, needsin, needis, needma, needev (gen. needva).

Yldvead.

16. -ta: (tahan) kirjuta, | -tada: kirjutada, avaldada 63
avalda

Infinitiiv -ta (pro -tada) on lubatav ainult luuletuskeeles.

17. kõneleda, kõnelenud, | kõnelda, kõnelnud 64
kõnelege, kõneletud | kõnelge, kõnelnud

Samuti: kõhelda, kogelda, tõrelda, logelda, ryselda, rabelda j. n. e.

- 65 18. saab tehtud, sai köetud | tehakse, köeti jne.
 „saab“-tehtavikku võib tarvitada ainult neil äärmisil korral, kus teisiti ei saa.
- 66 19. kirjutakse, avaldakse, | kirjutatakse, avaldatakse
 töötakse | töötatakse (või uuenduslikult -tetakse)
- 67 20. kirjutud, avaldud | kirjutatud, avaldatud (või uuend. -tet).

Lyhendet tehtaviku vormid (kirjutakse, kirjutud pro -tatakse, -tatud) on 5-nda liigi -tan ja -dan-verbidest lubatavad ainult luuletuskeeles.

- 68 21. oldakse, mindakse, tul- | ollakse, minnakse, tullakse
 dakse, nähtakse, tehtakse | nähakse, tehakse
- 68-a 22. söödakse, löödakse | syyakse, lyyakse
 toodakse, joodakse | tuuakse, juuakse
 käidakse, viidakse jne. | käiakse, viiakse
- 69 23. võidakse, keedakse | võiakse, kiiakse
 saadakse, jäädakse | saajakse, jääjakse

Kui viga „söödakse, käidakse“, siis on loogiliselt viga ka saadakse, jäädakse, lääne-eesti murdes esinevadki õiged nõrgapainelised vormid „saajakse, jääjakse“, mis kirjakeeles kohasemad kui lõuna-eestilisemad „saiakse, jäiakse“.

- 70 24. võida (infinitiiv sõnast | võia, kiia
 „võin“), keeda

Kui võimatu vorm ja pöörane viga on „(tahan) käida (pro käia)“, siis on samasugune pöörane viga ja keeleoskamattuslik vorm ka „(et seda teha) võida“ (pro võia); „võida“ on haritlaste loodud keeleoskamattuslik väärvorm, mis rahvakeeles puudub, kus sel verbil polegi seda infinitiivi; ainult „võia“ on õigesti moodustet infinitiiv. Vormid „kiiakse, kiia“ esinevad rahvamurdeis.

- 71 25. näida | nägida, nägind
 sõnast „näin“ on „nägind“ selguse pärast parem kui „näind“; ent kui „nägind“, siis ka „nägida“.
- 72 26. ka e b a d a, kõlbada | ka e v a t a, kõlvata
 muigada, oigada | muiata, oiata
 Need on samasugused III-a liigi infinitiiv on -ta
 vead kui „ärkada, oskada“ | ja nõrgas astmes

27. kaebati kohtusse	kaevati kohtusse	73
(tahtis) maad kaevata	maad kaevada	
maad kaevati	maad ka'eveti	
kasvati suuremaks	kasveti suuremaks	

„kaevan“ (maad) on II-b verb, kus tehtavikus a, kui ta välja ei lange, e-ks muutub; samuti ka verb „kasvan“.

„kaevatakse“ (maad,) „kasvatakse“ (suuremaks) on samasugused jämedad ja veidrad vead kui oleks „tapatakse“ pro „tapetakse“.

Yldse segatakse *kaeban* (III-a) ja *kaevan* (II-b) yks-teisega ära; ometi ei lange kumbki verb yheski oma vormis teisega yhte (v. 92).

28 tōmmān, kedran	tōmbān, ketran	74
tōmmas, kedras	tōmbas, ketras	
tōmmama, kedrama	tōmbama, ketrama	

Ainult järgmised vormid on nõrgad: tōmmata, tōmmanud, tōmmake, kedrata, kedranud, kedrake ja tehtavikud.

29. oodetud, vaadetud	oodatud, vaadatud	75
ootnud, vaatnud	oodanud, vaadanud	
näidetud, näitnud	näidatud, näidanud	

„ootan, näitan, vaatan“ on III-a verbid ja muutuvad nagu „rändan“ (vaata tabel): -etud ja -tnud ja samuti vormid „oota, ootma, vaatma, ootnud, vaatnud, ootke, vaatke, ootsin, vaatsin, ootis“ jne. on II-b liigi vormid ja on proosas vead, aga lubatavad ainult luuletuskeeles.

30. pääsema, pääsenud, pääsegu	pääsma, pääsnud, pääsku	76
pääsesin, pääses,	pääsin, pääsis, pääsid	
pääsesid, pääsetakse	päästakse	
(IV-liigi järele)	(II-b järele).	

„pääsema“ (IV-liigi järele) tuleb lihtsalt keeleveaks määrata; vormid „pääsema, pääses“ jne. on hirmsad! Need keelest välja! Neid ei tohiks luuletuskeeleski lubada, sest kui lubada „pääsema“, peaks lubama ka „kuulema, kuulesin, kuules“ (pro kuulma, kuulsin, kuulis).

„Pääsma“ eeskujul ka „haisma“ (mitte „haisema“) 77
— haisis, haisnud.

31. Samuti ka mitte IV-nda liigi järele „veerema, veereda, veerenud, veerege, veeresin, veeresid, veeres“, vaid II-b liigi järele: „veerma, veerda,	78
---	----

- veernud, veerge, veersin, veersid, veeris, vee-
rev (gen. veerva).“
- 79 32. Kaitse sin, maitse sin, suitsesid | kaitse in, maitse in, suitsid
kaitse s, maitse s, suitses | kaitse is, maitse is, suitsis
kaitse nud, maitse nud, | kaitse nud, maitse nud,
suitses nud | suitses nud
- samuti: õitse ma, õitse nud, õitse in, õitse id, õitse is
- 80 33. sattu n, sytti n, | sattu n, sytti n
tekk in, kerki n | tekk in, kerki n
- 81 34. kyli n, kyli ma | kyli va n, kyli va ma
- 82 Soovitav on koguni muuta „kylva n“ II-b järele: kyl-
vada, kylvage, kylvetakse, kylvetud.
kasvi s, haari s | kasva s, haara s
lubatav ainult luuletus-
keeles
- 83 35. Sõna „puren“ tuleb muuta kui „suren“: purra, pur-
nud, purge, purrakse, purdud, purin, puri“; pureda,
puretud, jne. on keeleunustuslikud vormid.
- 84 -tle da: esitle da, -tle ge, | -tel la: esitel la, -tel ge, -tel
-tlenud, -ltetakse, -tles | nud, -tellakse, -teldi, -tel-
dud, -telin, -teli; nii kõik
-t(e)le ma ja -skele ma verbid: kiigutele ma, lameske-
le ma (-skella, -skelnud, -skelge jne.)
- 85 36. -tatakse, -tati on viga selle keeles, kes tarvitab -tet
(kirjutet), sest see eeldab ka „kirjutetakse, kirjuteti,
kirjutetav“.
- 86 37. kaodata, kaodanud | kaotada, kaotanud
(III-a liik) | (V-liik)
- 87 38. sules, suleda, sulenud | sulges, sulgeda, sulgenud
- Nõrgapainelised on ainult olevik ja tehtavik: „sulen,
suletud“
ta sulus | ta sulgus
- 88 Mõlemad vormid lubatavad.
1. andnud, kandnud, tundnud — annud, kannud, tunnud
käändnud, väändnud, — käänu d, väänud
mööndnud, veendnud — möönu d, veenu d

2. maksetud, peksetud, lypsetud — makstud, pekstud, lypstud 88
 3. kaitse~~da~~, maitse~~da~~, õitse~~da~~, suitseda — kaitsta, maitsta jne. 89
 4. lasksin, laskis, — lasin, lasi 90
 5. käsin, käskima, käskinud — käsen, käskma, käsknud
 käksisin, käskida, käskige — käksin, kästa, käske
 mõtelda, ytelda, mõelnud, ytelnud — mõelda, öelda,
 mõelnud, öelnud.

Ainult luuletuskeeles lubatavad:

1. annetakse, kannetakse, lauletakse (proosas: antakse, 91
 kantakse, lauldakse), samuti: murretakse, naeretakse.

Muud luuletuskeelee vormid mainiti „vigade“ puhul. Rahvalaulukeele verbivormide esitamiseks puudub siin ruum; need vaata raamatust päälkirjaga: Joh. Aavik, „Valitud rahvalaulud“, keeleline lisa.

„kaebama“ ja „kaevama“.

92

Yhegi vorm ei ole teise omaga yhesugune:

kaeban: kaevata kaevanud (II välde) kaevake
 kaevan: kaevada, kaevanud (III välde), kaevage
 kaevatakse, kaevatud, kaebasin, kaebama, kaebav
 kaevetakse, kaevetud, kaevasin, kaevama, kaevav.

Kas „juhtutakse“ või „juhutakse“?

93

IV-nda liigi tehtaviku moodustus on kysimusealune. Õigupoolest peaks seegi olemas nõrga-astmeline, nagu sel-
 lest rahvakeel mõningaid näiteid pakub: „juletakse, vaigi-
 takse, juhtutakse“ („kui kokku juhutakse“). Et rahvakeeles
 intransitiiv-verbid üldse harva esinevad tehtavikus ja et
 IV-nda liigi verbid kõik on intransitiivid, siis tuli kirja-
 keeles niisuguste verbide tehtavikud uuemal ajal iseseis-
 valt luua ja siis muidugi moodusteti need tugeva astmeli-
 selt (nii ka õigekeelsuse sõnaraamatus): „viibitakse, meel-
 ditakse, jälgitakse, jahtutakse, juhtutake, joobutakse, loo-
 butakse, toibutakse, andutakse, murdutakse“ (ometi öel-
 dakse „puudutakse“ sõnast „puutama“). Kuid võiks moo-
 dustada ka nõrgapainelised: „sääl viiviti kaua“, „kui
 yksteisele meelitakse“, „hirmust toivuti“, „syndmust
 jäliti põnevusel“, „kui kokku juhutakse“, „sellele
 annuti vaimustusel“, „sellest loovuti“: samuti: kõr-
 ben — kõrvetakse, nalgin — nälitakse, poegin — poji-
 takse(?), tardun — tarrutakse, murdun — murrutakse, koh-
 kun — kohutakse, sulgun — sulutakse, joobun — joovu-
 takse, kaldun — kallutakse jne. NB. Sõnust „meelitama,

viivitama, lahutama, kohutama, kõrvetama* jne. on tehtavik -tatakse (või uuenduslikult -tetakse); meelitatakse (meelitatakse*); e-verbides tuleb tingimata tarvitada nõrgeastmelist: nõrken — nõrgetakse.

94

Harjutusylesanded.

1. Kirjuta olevik ja da-infinitiiv ja määra liik: ¹võtma, ²vältama, ³kasvama, ⁴jaatama, ⁵noppima, ⁶meeldima, ⁷liigutama, ⁸liikuma, ⁹muutama, ¹⁰organiseerima, ¹¹organiseeruma, ¹²katkema, ¹³tõusma, ¹⁴jääma, ¹⁵keelma, ¹⁶keetma, ¹⁷pidama, ¹⁸needma, ¹⁹ehtima, ²⁰ehitama, ²¹riidlema, ²²maitsma, ²³rabelema, ²⁴praadima, ²⁵pöörama, ²⁶pöörma, ²⁷kuluma, ²⁸vanduma, ²⁹vannutama, ³⁰tulema, ³¹unistelema, ³²jahtuma, ³³mahutama, ³⁴keelma, ³⁵keelama, ³⁶kylvama, ³⁷tegema, ³⁸säädma, ³⁹koitma, ⁴⁰koitama, ⁴¹vaatama, ⁴²pääsema, ⁴³pääsma, ⁴⁴veerma, ⁴⁵veerema.

Näide: võtan — võtta II-b.

2. Määra liik ja moodusta -da infinitiiv, nud-partitiiv ja mitmuse käskkõne: tõmban (näide: III—tõmmata, tõmman(u)d, tõmmake), kaeban, kõlban, muigan, oigan, salgan, põlgan, oskan, äigan, viskan, kohtan, vaatan, kaotan, lõugan, sylgan, hylgan, — mõtlen, ytlen, laisklen, töösklen, kisklen, vaevlen, rabelen, kõnelen, tõrelen, — näin, sulen, sean, saan, — väänan, pääsen, veeren, annan, tunnen.

3. Määra liik ja moodusta tehtavikuvormid -akse ja -tud(-dud): loon (I luuakse — loodud), viin, võin, jään, keen, saan — kasvan, kaevan (maad), kaeban, suren, pesen, panen, teen, näen; kylvan (II välde), keelma, keerma, pöörma, väänma, pääsma, veerma, — oigan, hoiatan, vannun, vannutan, ehin, ehitan, kaotan, algan, austan, — ootan, näitan, vaatan, — julgen, ilgen, juhtun, andun, loobun, murdun, tardun, muutun, vaikin, viibin, meeldin, nälgin — maksan, peksan, kaitsen — viivitelen, mõtiskelen.

4. Moodusta olevik ja määra liik: veetma (veedan II-b), väitma, sulgema, kerkima, tekkima, sattuma, syttima, laadima, praagima, näuguma, määgima, kukkuma, rippuma, uppuma.

5. Moodusta 11 vormi allpool antud näite järele: ¹kaeban, ²kaevan, ³keelama, ⁴keelma, ⁵needma, ⁶neetima, ⁷pöörama, ⁸pöörma, ⁹seedima, ¹⁰seadma, ¹¹säädma, ¹²pääsema, ¹³pääsma, ¹⁴veerema, ¹⁵veerma, ¹⁶neelama, ¹⁷neelma, ¹⁸kylvama (III-a), ¹⁹kylvama (II-b), ²⁰suitsema, ²¹suitsma, ²²ootan, ²³näitan, ²⁴vaatan, ²⁵haarama.

näide: ootan, oodata oodatakse ootasin ootama ootav
oodanud oodatud ootas gen. ootava

III-a oodake

6. Kummad vormid õigemad (paremad, soovitamamad): pööras — pööris, pääsema, pääsma, võidakse — võiakse, veeresid, veersid, pääsesid — pääsid, pööratud — pöördud, keelata — keelda, kerkib — kergib, oodetud — oodatud, kylida — kylvata — kylvada.

7. Paranda vead: a) neas, sules, tehtakse, võidakse, saadakse, jäädakse, kaebada, seadida, kõlbanud, suluda, muigada, oigada, kõneleda, vaadetud, oskanud, olin teda kohtanud, salganud, ta pääses, nad pääsesid, tõrelenud, ärge logelege; b) ootnud, kaodata, vannutud advokaat, mindakse, kaebati, ytlege, esitleda, esitletakse, esitlesin, esitletud, kedran, tõmman, kiskleda, vaatke, need haisesid; —

c) loetleda, loetelda; käsitletud; mõtiskles; rabeleda, rabelenud, ärge rabelege; hindand, muigand, vaatlend; kaodanud; veerenud, ta veeres, see haises, ta kaitses, nad kaitsesid, kõnelelenu, kõnelege.

d) ta peses, pandke, ma kahelsin, see kasvis, pantud, me pesesime, ma kõhelsin, kõheleda, kõhelenud, ta pandis, sadab lume, ma haarsin, ta haaris, suregu, ta pures, ta tahab pureda, purenud, pesege, tõreleda, ta rippub, kukkub, uppub

e) ¹et seda teha võida; ²kui suuremaks kasvatakse; ³last kasvatakse; kaevati maad; ⁴asi kaeveti kohtusse; ⁵armastet inimesi ei arvustata; ⁶me oleks; ⁷me ei oleksime; ⁸see ei ole veenav; ⁹ma ei mõõnda seda; ¹⁰nad ei mõõndanud seda.

Täienduseks.

1. (tahab) maksa, peksta, lypsa (soovitamam kui maksta, peksta, lypsta).

2. Hoiatetagu niisuguse uuendusliku vea eest kui rännatet, importeerit^{et} (pro „rännat, importeerit^{et}“); -tet lõpp on ainult tama-verbidest: kirjutama — kirjutet.

Joh. Aavik.

Harjutusylesande lahendus.

1. ²vältan — vältada III-b, ³kasvan (II v.) — kasvada II-b, ⁴V, ⁵nopin — noppida II-b, ⁶IV, ⁷V, ⁸liigun — liikuda II-b, ⁹IV, ¹⁰II-b, ¹¹IV, ¹²IV, ¹³tõusen — tõusta II-b, ¹⁴jään — jääda I-a, ¹⁵keelan — keelda II-b, ¹⁶keedan — keeta II-b, ¹⁷pean — pidada II-a, ¹⁸nean — needa II-a, ¹⁹ehin — ehtida II-b, ²⁰V, ²¹riidlen — riielda III-b, ²²maitseen — maitseada (ehk: maitsta) II-b, ²³rabelen — rabelda III-bb, ²⁴praen — praadida II-b, ²⁵pööran (III välde) — pöörata III-a, ²⁶pööran (II välde) — pöörda II b, ²⁷kulun — kuluda II-aa, ²⁸vannun — vanduda II-b, ²⁹V, ³⁰v. tabel,

³⁴unistelen — unistella III-b, ³²IV, ³³mahun — mahtuda II-b, ³⁴keelan (II värde) — keelda II-b, ³⁵keelan (III v.) keelata III-a, ³⁶kylvan v. 12 ja 13, ³⁷teen — teha I-a, ³⁸sään — sääda II-b, ³⁹koidan — koita II-b, ⁴⁰koitan — koitada V, ⁴¹vaatan — vaadata III-a, ⁴²v. 33, ⁴³v. 34, ⁴⁴v. 45, veeren (II v.) — veerda II-b, ⁴⁵veeren (III v.) — veereda IV

2. III-a: kaevata, kaevand, kaevake; kõlvata, kõlvand, kõlvake; muiata, muiand, muiake; oiata, oiand, oiake; salata, saland, salake; põlata, põland, põlake; osata, osand, osake; äiata, äiand, äiake; visata, visand, visake; kohata, kohand, kohake; vaadata, vaadand, vaadake; V kaotata, kaotand, kaotage; III-a lõuata, lõuand, lõuake; syljata, syljand, syljake; hyljata, hyljand, hyljake; III-b mõelda (mõtelda), mõelnud (mõtelnud), mõelge (mõtolge); öelda (ytelda), öelnud (ytelnud), öelge (ytolge); laiselda, laiselnud, laiselge; tööselda, tööselnud, tööselge; kiselda, kiselnud, kiselge; vaevelda, vaevelnud, vaevelge; III-bb: rabelda, rabelnud, rabelge; kõnelda (edasi v. tabel); tõrelda, tõrelnud, tõrelge; II-a nägida, nägind, nägige; II-b sulgeda, sulgend, sulgege; II-b seada, seadnud, seadke; II-b sääda, säädnud, säädke; III-a väänata, väänand, väänake, vôi; II-b väända, vään(d)nud, väänge; II-b pääseda, pääsnud, pääske; II-b veerda, veernud, veerge; II-b anda, an(d)nud, andke; II-b tunda, tun(d)nud, tundke.

3. I b: viiakse, viidud, vôiakse, vöidud; I-a: jääjakse, jäädud; kiiakse, keedud; saajakse, saadud; II-a kasvetakse, kasvetud; kaevetakse, kaevetud; III-a kaevatakse, kaevatud; II-aa: surrakse, surdud, pestakse, pestud, pannakse, pandud; II-a: tehakse, tehtud, nähakse, nähtud; II-b: kylvetakse, kylvetud, keeldakse, keeldud, keerdakse, keerdud, pöördakse, pöördud, väändakse, väändud, päästakse, päästud, veerdakse, veerdud; III-a oiatakse, oiatud; V hoiatatakse (hoiatetakse*), hoiatatud (hoiatet*); II-b vannutakse, vannut(ud); V vannutatakse (vannutetakse); vannutetud, (vannutet*); II-b ehitakse, ehit(ud), V ehitatakse (-tetakse*), ehitatud (i-tet*); V kaotatakse (-tetakse), kaotatud (-tet*), III-a alatakse, alatud; V austatakse (-tetakse*), austatud (-tet); III-a: oodatakse, oodatud; näidatakse, näidatud; vaadatakse, vaadatud; IV juletakse, juletud; iletakse, iletud; juhutakse, juhutud; annutakse, annutud; loovutakse, loovutud; murrutakse, murrutud; tarrutakse, tarrutud; muudutakse, muudutud; vaigitakse, vaigitud; viivitakse, viivitud; meelitakse, meelitud; nälitakse, nälitud; II-b maksetakse, maksetud, peksetakse, peksetud, kaitsetakse, kaitsitud; II-aa: viivitellakse, viiviteldud, mõtiskel-lakse, mõtiskeldud.

4. II-b: väidan, sulen, kergin, tekin, satun, sytin;
II-a: laen, saen, näun, mäen; II-b: kukun, ripun, upun.

5. ¹v. 92, ²v. 92, ³31, ⁴32, ⁵nean, needa, neednud, needke, neetakse, neetud, needsin, needis, needma, needev, needva: ⁶needin, -tida, -tind, -tige, needitakse, -ditud, neetsin, neetis, neetima, tiv, -iva: ⁷v. 31 (nagu „keelan“), ⁸v. 32 (nagu „keelan“), ⁹seedin, -dida, -ditakse, -disin jne., ¹⁰sean, seada, seadnud, seadke, seatakse, -tud, seadsin, seadis, seadma, seadev, -dva: ¹¹sään, sääda, jne., säetakse, säetud, muud vormid jne. nagu verbis „seadma“, ainult ea asemel ää; ²¹v. 33, ¹³v. 34, ¹⁴v. 33, ¹⁵v. 34, ¹⁶v. 31 (nagu „keelan“), ¹⁸kylvan (III välde), kylvata, kylvanud (II välde), kylvake, kylvatakse, -tud, kylvasin, kylvas jne. (III-a liik), ¹⁹kylvan (II välde), kylvada, kylvanud (III välde), kylvage, kylvetakse, kylvetud, kylvasin, -as, -ama, -av, -ava (II-b liik), ²⁰suitsen (III välde), -tseda, -tsenud, -tsege, -tsetakse, -tsetud, -tsesin, -tsees, -tsema, -tsev, -eva (IV liik): ²¹suitsen (II välde), -tsta (või -tseda), -tsnud, -tske, suitsatakse, -tstud, suitsin, -tsis, -tsma, -tsev, -tsva (II-b liik), ootasin, -as, -tama, -tav, -tava; samuti: ²³(näitan) ja ²⁴(vaatan); ²⁵haaran-, -rata, -rand (II välde), -rake, -rasin, -ras, -rama, -rava

6. pööras, pääsma, vöiakse, veersid, pääsid, pöördud, keelda, kergib, oodatud, kylvada.

7. a) needis, sulges, tehakse, vöiakse, saajakse, jääjakse, kaevata, seada (ehk: sääda), kõlvanud, sulgeda, muiata, oiata, kõnelda, vaadat(ud), osanud, kohanud, salanud, ta pääsis, nad pääsid, tõrelnud, ärge logelge;

b) oodanud, kaotada, vannutatud (vannutet*) advokaat, minnakse, kaevati, ytelge (öelge), esitella, esitellakse, esitelin, esiteldud, ketran, tõmban, kiselda, vaadake; need haisid;

c) loetella, käsiteldud, mõtiskeli, rabelda, rabelnud; ärge rabelge; hinnanud, muianud, vaadelnud, kaotanud, veernud, ta veeris, see haisis, ta kaitsis, nad kaitsid, kõnelnud, kõnelge;

d) ta pesi, pange, ma kahtlesin, see kasvas, pandud, me pesime, ma kõhelesin, kõhelda, kõhelnud, ta pani, sajab lund, ma haarasin, ta haaras, surgu, ta puri, purra, purnud, peske, tõrelda, ta ripub, kukub, upub.

e) ¹—vöia; ²—kasvetakse; ³—kasvatatakse (-tetakse*); ⁴kaeveti—; ⁵—kaevati—; ⁶armastet inimesi ei aravusteta; ⁷oleksime; ⁸me ei oleks; ⁹—veenev; ¹⁰—mööna; ¹¹—ei möönud (ehk: mööndnud).

A. Miller.

Järelmärkus.

1. Harjutussylesandeis, nende lasenduses ja osalt ka reeglite näiteis endis on ametlik -nud ja uuenduslik -nd paiguti läbisegi antud. Yhtlases tekstis (artiklis, raamatus) tuleb neist muidugi ainult embakumba tarvitada, kas -nud või pigem -nd. Tähendetagu siin veel kord, et kui -n-ees veel mingi konsonant on -nud kõlavuse pärast parem, seega „olnud, tulnud, saatnud, tapnud, ytelnud, võidelnud, kõnelnud, esitelnud, mõtiskelnud“ jne. (mitte „olnd, tulnd, saatnd“ jne.). Vead on ka „vaatlend, keerlend, vaevlend, kõnelend, rabelend, logelend“ jne., sest et vead on vastavad pikemad vormid „vaatlenud, keerlenud, vaevlenud, kõnelenud, tirelenud, rabelenud, logelenud“ jne., peab olema: „vaadelnud, keerelnud, vaevelnud, kõnelnud, tirelnud, rabelnud, logelnud“ jne., v. 52). Ka „pääsend“ on viga, sest et „pääsenud“ on viga (v. 76), peab olema „pääsnud“ (samuti ka veernud, haisnud, kaitsnud, maitstud, suitsnud, õitsnud“ v. 78 ja 79). Vorme „olnd, tulnd“ jne. võiks vahest lubada ainult luuletuskeeles.

2. Verbi õigekeelsuse tundmaõppimiseks ja kõvendamiseks on kasulik ka Joh. Aaviku broshyyr „Saaremaa keel ja kirjakeel“, kus mõningaid vigu käsiteldakse üksikasjalisemalt rohkearvuliste näidetega.

3. Käesoleva broshyyri populaarse iseloomu tõttu on „ajaloolise grammatika“ märkuisis yhis-soome t asemel lihtsuse pärast kirjutet d.

4. Eksiasvamisje ärahoidmiseks toonitetagu, et lehekylgedel 46—50 paremal pool püstkriipsu antakse ikka õige vorm.

Joh. Aavik.

Trykivead.

№ 3 (a. 1926.)

trykitud: peab olema:

lk. 44 rida 7 alt ytleme ytlime.

„ 46 „ 10 „ pro -tata, -tadi pro -tada, -tati.

Mõned muud trykivead on iseendaast arusaadavad.

